



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

# NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 248/04

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. februára 2006 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Ľudmily Gajdošíkovej a Alexandra Bröstla prerokoval sťažnosť I. K. K., bytom B., zastúpeného advokátom JUDr. V. P., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 961/96 a takto

## **r o z h o d o l :**

1. Základné právo I. K. K. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 961/96 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bardejov p r i k a z u j e , a b y v k o n a n í v e d e n o m p o d sp. zn. 4 C 961/96 k o n a l b e z z b y t o č n ý c h p r i e t ' a h o v .

3. I. K. K. priznáva primerané finančné zadosťučinenie 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Bardejov povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Bardejov je povinný I. K. K. uhradiť trovy právneho zastúpenia 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. V. P., B., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

## **O d ô v o d n e n i e :**

### **I.**

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. januára 2004 doručená sťažnosť I. K. K., bytom B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal, že postupom Okresného súdu Bardejov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 961/96 bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Ústavný súd uznesením z 2. februára 2005 prijal sťažnosť na ďalšie konanie.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti okrem iného uviedol:

*«Okresný súd v Bardejove, ako štátny mocenský orgán, oprávnený rozhodovať o spravodlivosti, prijal odo mňa ešte dňa 11. XI. 1996 súdny návrh o nároky súvisiace so skončením pracovného pomeru. V podstate tu išlo o náležitosti obligátnej povahy, na ktoré je zo zákona právny nárok, takže očakával som, že bude o nich týmto kompetentným súdom aj promptne rozhodnuté. No, žiaľ, od tejto doby už prešlo viac ako 7 rokov a konečný výsledok súdov je vlastne v nedohľadne, napriek tomu, že ide v súhrne o veľmi jednoduchú a banálnu vec, o ktorej bardejovský súd mohol rozhodnúť takpovediac na „počkanie“. On síce sporadicky od počiatku sporu robil a aj robí zdanlivé úkony, ale mnohé z nich mi pripadajú celkom zbytočné a dokonca podľa súdneho spisu sú tam aj také, ktoré podľa mňa výslovne odporujú právnemu poriadku nášho štátu. V tomto súdnom spise sa nachádza aj*

*viac, ako je treba, súdnych rozhodnutí – iba uznesení, ale chýba tam to najdôležitejšie, a to verdikt súdu vo veci samej, namiesto neúčelnej a neplodnej agendy, ktorú tam súd, predstieraním, že niečo robí, bezvýznamne zhromažďuje. Tento spor je na Okresnom súde v Bardejove vedený pod č. k. 4 C 961/96 a podľa môjho úsudku mohol byť v pohode ukončený s právoplatným účinkom prinajhoršom do konca roka 1997. Veď tu nebolo vôbec potrebné zo strany súdu vykonávať žiadne zložitejšie a náročnejšie procedúry, ako napr. dokazovanie, včítane konfrontácie, zložitá právna kvalifikácia a pod.. Pritom pripomínam, že na tomto stave ja nenesiem vinu tým, že som voči medzitýmny a formálnym uzneseniam súdu využíval dostupné opravné prostriedky. Preto si myslím, že vzniklé priedahy v tomto konaní, včítane nežiaduceho stavu, že vec nebola prejednaná ani v primeranej lehote s finálnym produktom – rozsudkom, má na svedomí iba prvostupňový bardejovský súd.»*

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd „rozhodol takto:

*1. Vyslovuje, že základné právo I. K. K. podľa čl. 48 ods. 2) Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 961/96 porušené bolo.*

*2. Prikazuje Okresnému súde v Bardejove, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 961/96 konal bez zbytočných priedahov.*

*3. Priznáva I. K. K. primerané finančné zadosťučinenie vo výške 60 tis. Sk (slovom šesťdesiat tisíc slovenských korún) ktoré mu je Okresný súd v Bardejove povinný vyplatiť do 2-och mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.*

*3. Ukladá Okresnému súde v Bardejove povinnosť uhradiť I. K. K. trovy tohto konania vo výške 8 800,- Sk (slovom osemtisícosemsto korún slovenských), ktoré mu budú vyplatené v hotovosti, resp. poštovou poukážkou do 15-tich dní od právoplatnosti tohto súdneho rozhodnutia, ktoré sú adekvátne nároku na právne zastupovanie pred ústavným súdom advokátom, resp. iným kvalifikovaným právnikom, ktorého si musel sťažovateľ v tomto konaní o ústavnej sťažnosti pred ním nahradiť v dôsledku finančnej núdze sám“.*

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej

republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

Na výzvu ústavného súdu z 24. marca 2004 predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení sp. zn. Spr. 251/04 zo 4. augusta 2004 uviedol nasledovnú chronológiu procesných úkonov od podania návrhu na začatie konania:

*„Sťažovateľ svoj žalobu doručil dňa 11. 11. 1996 a po jej doručení boli vykonané tieto, v chronologickej postupnosti uvedené, úkony:*

- *18. 11. 1996 výzva adresovaná žalobcovi (vz. 4a O. s. p.) na zaplatenie súdneho poplatku zo žaloby a doručenie žaloby žalovanej strane na vyjadrenie sa v zmysle § 114 ods. 2 písm. a) O. s. p.*
- *18. 4. 1997 uznesenie, ktorým súd zastavuje konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku žalobcom*
- *23. 5. 1997 odvolanie žalobcu proti uzneseniu o zastavení konania spojené so žiadosťou o oslobodenie od súdneho poplatku*
- *28. 5. 1997 uznesenie, ktorým súd priznáva žalobcovi oslobodenie od súdnych poplatkov*
- *13. 6. 1997 odvolanie sťažovateľa proti uzneseniu, ktorým mu bolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov s tým, že pre nemoc dôvody svojho odvolania doručí neskôr*
- *26. 1. 1998 výzva adresovaná sťažovateľovi doplniť jeho odvolanie tak, aby malo náležitosti uvedené v § 205 O. s. p. s upozornením, že ak tak neurobí, môže odvolací súd odvolacie konanie pre tento nedostatok zastaviť*
- *30. 1. 1998 oznámenie sťažovateľa, že svoje odvolanie berie späť*
- *24. 2. 1998 predloženie spisu Krajskému súdu v Prešove na rozhodnutie o odvolaní*
- *30. 4. 1998 uznesenie Krajského súdu v Prešove, ktorým odvolacie konanie, v dôsledku jeho späťvzatia zastavuje*
- *5. 6. 1998 vrátenie spisu prvostupňovému súdu*
- *15. 6. 1998 pokyn na doručenie druhostupňového rozhodnutia účastníkom konania*
- *24. 7. 1998 nariadenie termínu pojednávania na deň 10. 8. 1998*

- 10. 8. 1998 pojednávanie, odročené na neurčito pre neprítomnosť oboch účastníkov konania, pričom ani jeden z nich svoju neúčast' neospravedlnil
- 18. 8. 1998 nariadenie termínu pojednávania na deň 8. 9. 1998
- 8. 9. 1998 pojednávanie, odročené na neurčito pre neprítomnosť žalovaného, ktorý svoju neúčast' telefonicky ospravedlnil
- 20. 5. 1999 uznesenie, ktorým súd zrušuje svoje uznesenie zo dňa 18. 4. 1997
- 9. 6. 1999 odvolanie sťažovateľa proti uzneseniu zo dňa 20. 5. 1999
- 16. 6. 1999 predloženie spisu Krajskému súdu v Prešove na rozhodnutie o tomto odvolaní
- 31. 8. 1999 uznesenie Krajského súdu v Prešove, ktorým odvolanie sťažovateľa odmieta s tým, že nie je osobou oprávnenou podať odvolanie
- 28. 9. 1999 vrátenie spisu prvostupňovému súdu
- 30. 9. 1999 pokyn na doručenie druhostupňového rozhodnutia účastníkom konania a pokyn na pripojenie spisu tohto súdu sp. zn. 4 C 451/96
- z toho istého dňa úradný záznam kancelárie, podľa ktorého spis sp. zn. 4 C 451/96 nemožno pripojiť, lebo sa nachádza na Krajskom súde v Prešove na rozhodnutie o odvolaní sťažovateľa
- 20. 10. 1999 úradný záznam kancelárie, podľa ktorého spis sp. zn. 4 C 451/96 nebol doposiaľ vrátený
- 2. 11. 1999 dovolanie sťažovateľa proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove zo dňa 31. 8. 1999
- 17. 11. 1999 žiadosť Krajskej prokuratúry v Prešove o zapožičanie spisu
- 19. 11. 1999 odpoveď pre Krajskú prokuratúru v Prešove, podľa ktorej spis zatiaľ nie je možné zapožičať, lebo sťažovateľ podal dovolanie a spis bude predložený NS SR
- z toho istého dňa je výzva adresovaná sťažovateľovi na doplnenie dovolania tak, aby malo náležitosti podľa § 241 O. s. p., aby bol zastúpený advokátom alebo komerčným právnikom
- 26. 1. 2000 odpoveď sťažovateľa, ktorý žiada ustanovenie právneho zástupcu
- 7. 2. 2000 žiadosť Generálnej prokuratúry SR o zapožičanie spisu
- 3. 2. 2003 výzva adresovaná sťažovateľovi uviesť jeho osobné a majetkové pomery

- 11. 2. 2003 reakcia sťažovateľa na výzvu
- 19. 2. 2003 výzva súdu adresovaná sťažovateľovi na doplnenie jeho stanoviska
- 28. 3. 2003 urgencia súdu adresovaná sťažovateľovi doplniť jeho údaje o osobných a majetkových pomeroch
- 4. 6. 2003 výzva adresovaná sťažovateľovi, či jeho nemoc, o ktorej sa súd dozvedel z iných konaní mu bráni v konaní pred súdom
- 27. 6. 2003 urgencia adresovaná sťažovateľovi na splnenie výzvy zo dňa 4. 6. 2003
- 29. 7. 2003 reakcia sťažovateľa na urgenciu súdu
- 19. 9. 2003 predloženie spisu Krajskému súdu v Prešove na rozhodnutie podľa § 16 ods. 1 O. s. p. o vylúčení vec vybavujúceho sudcu z konania a rozhodovania
- 8. 10. 2003 uznesenie Krajského súdu v Prešove, ktorým je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí
- 17. 10. 2003 vrátenie spisu prvostupňovému súdu
- 22. 10. 2003 pokyn na doručenie druhostupňového rozhodnutia sťažovateľovi
- 4. 11. 2003 pridelenie spisu inému sudcovi
- 13. 11. 2003 výzva adresovaná sťažovateľovi na oznámenie jeho osobných a majetkových pomerov
- 24. 11. 2003 reakcia sťažovateľa
- 30. 12. 2003 uznesenie, ktorým, súd priznáva sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov a ustanovuje mu pre odvolacie konanie právneho zástupcu
- 21. 1. 2004 odvolanie sťažovateľa proti tomuto uzneseniu
- 26. 1. 2004 predloženie spisu Krajskému súdu v Prešove na rozhodnutie o tomto odvolaní
- 28. 5. 2004 uznesenie Krajského súdu v Prešove, ktorým odmieta odvolanie sťažovateľa
- 1. 7. 2004 vrátenie spisu prvostupňovému súdu. “

Predseda okresného súdu zároveň uviedol, že okresný súd nekonal v čase od 19. novembra 1999 do 3. februára 2003, tento prierah však nepovažoval za zbytočný, «lebo bol vyvolaný postojom samotného sťažovateľa a okolnosťami na jeho strane. Dňa 22. 1. 2000 totiž sťažovateľ k rukám predsedu súdu doručil „Univerzálne

*ospravedlnenie“, podľa ktorého v dôsledku nemoci nie je v stave vybavovať termínovanú agendu dochádzajúcu zo súdu a ani sa zúčastňovať súdnych pojednávaní so žiadosťou oznámiť túto skutočnosť všetkým sudcom. Rešpektujúc tento stav na strane sťažovateľa súd nielen v tejto, ale aj v iných veciach, následne nekonal, lebo bolo dôvodné predpokladať, že vzhľadom na nepriaznivý zdravotný stav sťažovateľa nie je spôsobilý riadne vykonávať svoje práva účastníka konania.»*

## II.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na všeobecnom súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Otázku existencie zbytočných prietáhov v konaní a porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa a) právnej a faktickej zložitosti veci, pričom zohľadňuje aj povahu veci a o čo ide sťažovateľovi pri uplatňovaní základného práva na súdnu ochranu, b) správania účastníka konania a c) postupu súdu.

a) Pokiaľ ide o kritérium „právna a faktická zložitosť veci“, ústavný súd vzal do úvahy právny a skutkový stav veci. Ide o pracovnoprávny spor a z neho vyplývajúci sťažovateľom uplatnený nárok na „odstupné, vernostné, príspevok na závodné stravovanie,

*náhradu ujmy v dôsledku neplnenia zmluvného záväzku, a uloženia povinnosti vydať potvrdenie o zamestnaní a pracovný posudok“.*

Kumulácia viacerých nárokov sťažovateľa čiastočne svedčí o právnej, ako aj skutkovej zložitosti posudzovaného sporu. Avšak žiadna právna a skutková zložitosť veci nemôže ospravedlniť to, že viac než 9 rokov po začatí sporu nebol vyneseny ani jeden rozsudok.

b) Ďalším kritériom, ktorého použitím ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietáhov v konaní sp. zn. 4 C 961/96, bolo správanie sťažovateľa ako účastníka tohto súdneho konania. Ústavný súd hodnotil správanie sťažovateľa ako také, ktoré zásadným spôsobom prispelo k doterajšej dĺžke konania pred okresným súdom.

Pri posudzovaní správania sťažovateľa v konaní o predmetnej veci ústavný súd poukazuje na pomerne vysokú aktivitu sťažovateľa pri uplatňovaní oprávnení daných mu procesnými predpismi, ktorých výsledok bol častokrát neúspešný (nevyhovenie jeho odvolaniam na druhostupňovom súde), ktorá spolu s nedostatočnou súčinnosťou sťažovateľa (oneskorené reagovanie na výzvy okresného súdu) značnou mierou prispela k predĺženiu konania.

c) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočných prietáhom, bol postup okresného súdu v spore.

Doterajší priebeh konania ústavný súd posudzoval v troch relatívne samostatných etapách.

Prvá etapa, t. j. od začatia konania do predloženia spisu odvolaciemu súdu 24. februára 1998 na rozhodnutie o odvolaní proti uzneseniu o zastavení konania, je poznamenaná nečinnosťou okresného súdu, resp. jeho pomalým postupom, keď okresný súd vyzval sťažovateľa na doplnenie jeho odvolania z 13. júna 1997 až po viac než 6 mesiacoch. Okresný súd nereagoval takisto včas, bez zbytočného prietahu na nezaplatenie súdneho poplatku zo strany sťažovateľa.

V ďalšom období, teda od 5. júna 1998 do 3. februára 2003, sa uskutočnili dve pojednávania, na prvom z nich sa sťažovateľ nezúčastnil, pričom svoju neúčasť neospravedlnil.

Táto etapa je poznamenaná aktivitou sťažovateľa smerujúcou k podávaniu opravných prostriedkov v podobe podania odvolania proti uzneseniu okresného súdu z 20. mája 1999 a dovolania proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove z 31. augusta 1999.

Okresný súd počnúc 19. novembrom 1999 s výnimkou žiadosti adresovanej Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky o zapožičanie spisu nekonal až do 3. februára 2003. Okresný súd vo svojom vyjadrení zo 4. augusta 2004 poukázal na tzv. „*Univerzálne ospravedlnenie*“, podľa ktorého sa sťažovateľ nemohol zúčastňovať pojednávani v dôsledku jeho práceneschopnosti.

Vyššie uvedené obdobie ústavný súd hodnotí ako obdobie poznačené zbytočnými priet'ahmi, ktoré možno pripísať v prvom rade na vrub okresného súdu, čiastočne na vrub sťažovateľa. Okresný súd mal za daných okolností vyzvať sťažovateľa na predloženie dôkazu o jeho tvrdení za účelom zistenia, či ide o prekážku trvalejšej povahy, pre ktorú sa nemôže sťažovateľ zúčastniť pojednávani, a konanie prípadne prerušiť. Okresný súd v tejto súvislosti vyzval sťažovateľa na oznámenie až 4. júna 2003.

Ústavný súd však zároveň pripomína, že sťažnosť podal sťažovateľ, ktorý je v konaní žalobcom, s ktorého procesným postavením je spojené také poskytovanie súčinnosti súdu, aké sa predpokladá u žalobcov (povinnosť tvrdenia, dôkazná povinnosť).

V období od 3. februára 2003 až do dátumu rozhodovania ústavného súdu okresný súd konal v zásade plynulo.

Táto etapa konania je sčasti poznamenaná nedostatočnou súčinnosťou sťažovateľa pri reagovaní na výzvy okresného súdu.

Okresný súd 30. decembra 2003 uznesením priznal sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov. Krajský súd v Prešove uznesením 28. mája 2004 odmietol odvolanie sťažovateľa.

Vo veci sťažovateľa nebol dosiaľ vynesený ani jeden rozsudok.

Na základe uvedených kritérií ústavný súd dospel k záveru, že nečinnosť a procesne chybný postup okresného súdu sú vo svojom súhrne zbytočnými priet'ahmi, a preto aj porušením základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

### III.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 4 C 961/96 konal bez zbytočných priet'ahov.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 60 000 Sk z dôvodu nemajetkovej ujmy *„za dlhodobé trpké znášanie stavu právnej neistoty o meritórnom nerozhodnutí v mojej kauze, ktorá má okrem materiálneho aspektu, aj značný psychologický význam a dimenziu (...)“*.

Pri určení výšky finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal aj zo zásad spravodlivosti, ktoré v podobných veciach uplatňuje Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je predovšetkým zmiernenie ujmy v dôsledku dlhotrvajúceho súdneho konania.

Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 961/96, berúc do úvahy podiel sťažovateľa na priebehu konania a zohľadňujúc konkrétne okolnosti prípadu vrátane pozície sťažovateľa sprevádzanej pocitom právnej, ale aj skutkovej neistoty vyvolanej stavom pracovnoprávneho sporu trvajúceho viac než

9 rokov, ústavný súd považoval priznanie sumy 30 000 Sk za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

V zmysle § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania úspešného s'ťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom. Ústavný súd priznal s'ťažovateľovi úhradu trov konania 5 302 Sk za dva úkony právnej služby, ktoré považoval za účelne vynaložené trovy konania pred ústavným súdom, spolu s režijným paušálom za tieto úkony (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb).

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne s'ťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).